ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

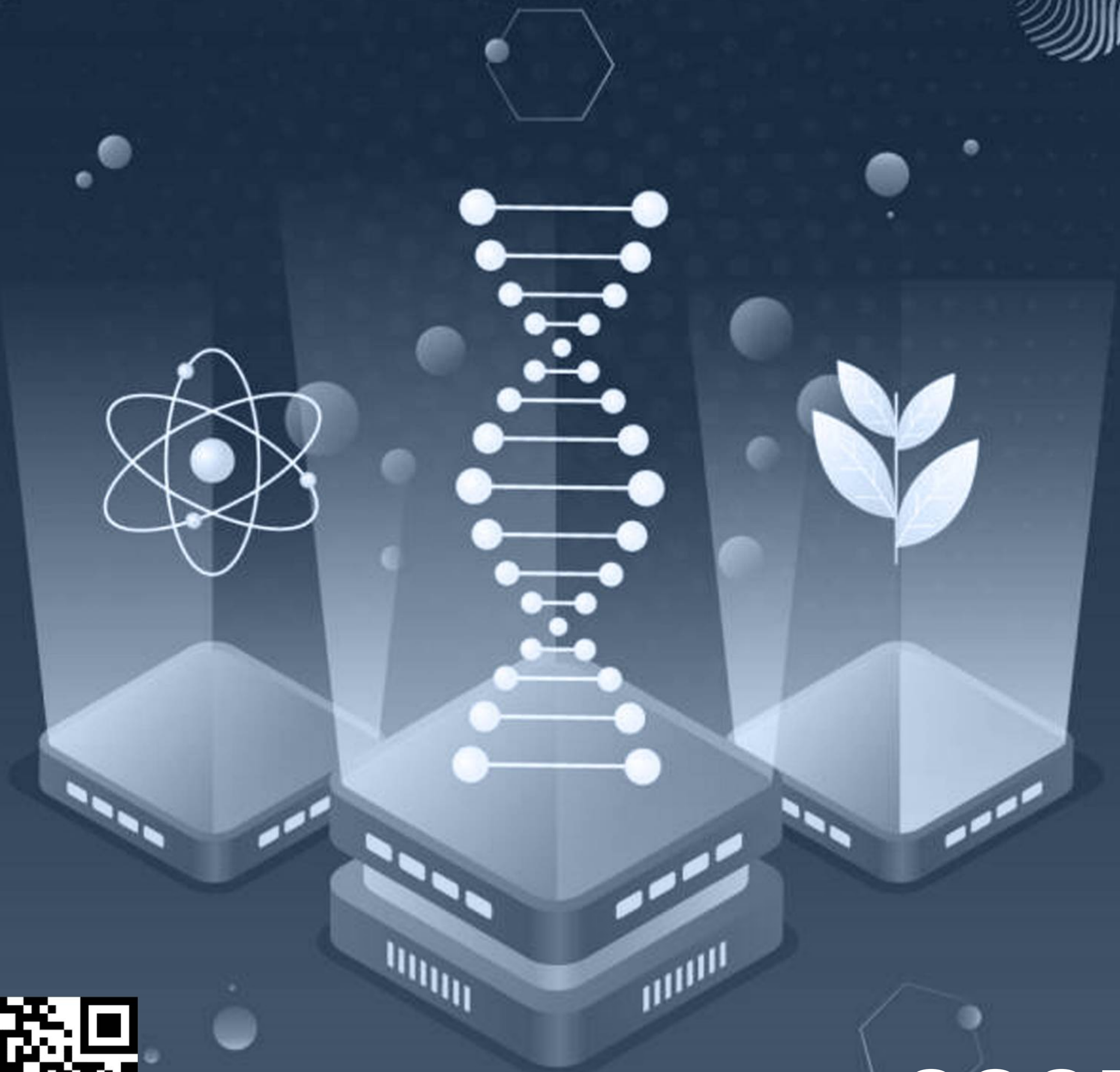

VOLUME 3, ISSUE 5
2025

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 5 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

ТОМ 3, НОМЕР 5

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 5

ТОШКЕНТ-2025

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI
ЖУРНАЛ «MA'MUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»
№5 (2025) DOI http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2025-5

Бош муҳаррир: | Главный редактор: Chief Editor:

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna
Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Бош муҳаррир ўринбосари: | Заместитель главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudoynazarov Egambergan Madrahimovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent Ma'mun Universiteti NTM

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI (INGLIZ TILI)
Axmedov Oybek Saporboyevich
Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
O'rozboyev Abdulla Durdibayevich
Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM
Kalandarov Oybek Ruzimbayevich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Yakubov Muzaffar Kamildjanovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Galiyeva Margarita Rafaelovna
Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Nasrullayeva Nafisa Zafarovna
Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Samarqand davlat chet tillari instituti
Cho'ponov Otanazar Otojonovich
Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti
Yakubova Matluba Tajibayevna
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Samandarova Lola Sultanovna
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

FILOLOGIYA FANLARI (RUS TILI)
Cho'ponov Otanazar Otojonovich
Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti
Ruzmetov Surojbek Allaberganovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (NEMIS)
Yakubova Matluba Tajibayevna
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (O'ZBEK TILI)
Matnazarov Javlanbek Kabulovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI
Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev
Tarix fanlari doktori, professor; akademik
O'zbekiston Respublikasi Fanlar
akademiyasining haqiqiy a'zosi
Ashirov Adhamjon Azimbayevich
Tarix fanlari doktori, professor,
O'zbekiston Respublikasi
Fanlar akademiyasi Tarix instituti.
Goncharov Yuriy Mixaylovich
Tarix fanlari doktori, professor
Altay davlat universiteti Rossiya
Shaydurov Vladimir Nikolayevich
Tarix fanlari doktori, dotsent
Leningrad davlat universiteti Rossiya
Abdullayev Utkir Ismoilovich
Tarix fanlari doktori (DSc),
dotsent Urganch davlat universiteti
Matkarimova Sadoqat Maqsudovna
Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM
Abdullayev Timur Pulatovich
Tarix fanlari nomzodi, dotsent
Ma'mun Universiteti NTM
Abdalov Umidbek Matniyazovich
Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Dotsent Ma'mun Universiteti NTM
Jumaniyozova Mamlakat Tojiyevna
Tarix fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Urganch davlat universiteti
Xo'jamuratov Umarjon Rustamovich
Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch pedagogika instituti

PSIXOLOGIYA FANLARI
Shoumarov G'ayrat Baxromovich
Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik
O'zbekiston Respublikasi
Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi
Kryukova Tatyana Leonidovna
Psixologiya fanlari doktori, professor
Kostroma davlat universiteti Belorusiya
Karpinskiy Konstantin Viktorovich
Psixologiya fanlari doktori, professor
Grodno davlat universiteti Belorusiya

IQTISODIYOT FANLARI
Ruzmetov Baxtiyar
Iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ma'mun Universiteti NTM
Sherov Alisher Bakberganovich
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ma'mun Universiteti NTM
Voronsova Yuliya Vladimirovna
Iqtisodiyot fanlari nomzodi
Moskva davlat boshqaruvi universiteti
Jabborov Umarbek Rustambekovich
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Cho'ponov San'at Otanazarovich
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Niyazmetov Islambek Masharipovich
Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI
Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'gli
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM
Matnazarov Javlanbek Kabulovich
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Adilov Zafar Yunusovich
Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Slepko Yuriy Nikolayevich
Psixologiya fanlari doktori, professor
Yaroslav davlat pedagogika universiteti
Xazova Svetlana Abduraxmanovna
Psixologiya fanlari doktori, dotsent Kostroma davlat universiteti Belorusiya
Kalandarova Madina Baxadirovna
Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM
Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna
Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI
Yuldashev Baxrom Sobirjanevich
Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM
Abdullayev Ravshanbek Babajonovich
Tibbiyot fanlari doktori, professor
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
Esamuratov Aybek Ibragimovich
Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
Samandarova Barno Sultonovna
Biologiya fanlari nomzodi, dotsent
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
Tajiyeva Zebo Baxodirovna
Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
Nazarova Maloxat Berdiboyevna
Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali
Xudaynazarova Salomat Ruzibaevna
Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent
Toshkent pediatriya tibbiyot instituti

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI
Sultanov Samandar Maxmud o`g`li
Arxeolog (tadqiqotchi pedagog)
Ma'mun Universiteti NTM

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Xurshid Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

FILOLOGIYA

1. Yakubova Matluba Tajiboevna
SHEVAGA XOS LEKSIK BIRLIKLARNING ERKIN SAMANDAR SHE’RIYATIDAGI BADIIY AHAMIYATI....................8

2. Rayxan Madaminova
HOFIZ XORAZMIY “DEVON”IDAGI MA’NODOSH SO‘ZLAR TAHLILI....................17

3. Yangibayeva Nodira, Rahimova Mohigul
HAYOT-MAMOT MOTIVINING IKKI XIL BADIIY TALQINI....................25

4. Niyazmetova Shahlo Adamboyevna
ULUG‘BEK HAMDAM SHE’RLARIDA PARALLELIZMLARNING QO‘LLANILISHI VA O‘ZIGA XOSLIGI....................31

5. Pirmatova Ozodaxon Saparboyevna
SHOLICHILIK LEKSIKASI VA GURUCHLI TAOM NOMLARINING LEKSIK-GRAMMATIK XUSUSIYATLARI....................35

6. Jumanyazova Muxabbat Xusinovna
XORAZM XALQ QO‘SHIQLARI LEKSIKASIDAGI AYRIM SO‘ZLARNING ETIMOLOGIYASI XUSUSIDA....................40

7. Fayzullaeva Rukhshona Lutfulloevna, Melikova Martaba Numonovna
INFLUENCE OF GLOBALIZATION ON THE COMMUNICATION PROCESS....................44

8. Raufjon Maxmudov, Anaxon Vapayeva
O‘ZBEK VA RUS TILLARI LEKSIKASIDA ENG YANGI QATLAM....................51

9. Ихтиёр Бабаназаров
XII АСР ХОРАЗМ ИЛМИЙ-АДАБИЙ МУҲИТИДА МАҲМУД ЗАМАХШАРИЙНИНГ ТУТГАН ЎРНИ....................56

10. Rayxan Madaminova
HOFIZ XORAZMIY “DEVON”IDAGI KO‘P MA’NOLI LEKSIK BIRLIKLARNING ASARDAGI O‘RNI....................62

11. Abdullayeva Poshshajon Usmon qizi
FRAZEOLOGIK BIRLIKLAR VA ULARNING O‘RGANILISHI....................69

12. Matyakubova Surayyo Abdullayevna
OGAHIYNING TARIXIY ASARLARIDA QO‘SHMA FE’LLAR SINONIMIYASI....................73

13. Xo‘jamurodova Iroda Anvar qizi
SEMIOTIKA: NAZARIY ASOSLAR VA TADQIQOTLAR....................78

IQTISODIYOT

1. Karimova Madina
XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY XUSUSIYATLARI VA TADBIRKORLIK KO‘NIKMALARINI BAHOLASH............................83
2. Baxtiyarova Sabohat Baxtiyarovna
STRATEGIK MENEJMENTNING O‘ZBEKISTON SHAROITIDAGI TATBIQI........................91

PEDAGOGIKA

1. Davletov Erkaboy Yusubovich
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA TAYANCH HAYOTIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH IMKONIYATLARI..95

2. Usanova Zulfiya Bozorovna
PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING GENEZISI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI....98

3. Odinaeva Gulshoda Shavkatovna
TARBIYA DARSLARI VOSITASIDA O‘QUVCHILARDA IJTIMOIY DAXLDORLIK TUYG‘ULARINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI...102

PSIXOLOGIYA

1. Raximov Bobur, Radjapova Dilnura
SHAXS IJTIMOIYLASHUVINING PSIXOLOGIK ASOSLARI...107

TARIX

1. Babajanova Nilufar Alisherovna
QUYI AMUDARYO TARIXIY-GEOGRAFIK REGIONIDA URBANISTIK JARAYONLAR. AHOLINING JOYLASHISHI VA TARIXIY TARAQQIYOT SAHIFASI.................................111

2. Bekchanov Doniyor
XORAZM JADIDLARI QARASHLARIDA DAVLAT VA JAMIYAT HAYOTINI MODERNIZATSIYALASH MASALALARI...115

3. Tajiyeva Umida Rajabboevna
O‘ZBEK XALQI MADANIYATIDA TABIATGA MUNOSABATNING BA’ZI MASALALARI...119

4. Tilovboyeva Mardona Aybekovna
O‘RTA OSIYO MINTAQASI TABIIY-GEOGRAFIK HOLATI, HUDUDIY CHEGARALARI MASALALARIGA DOIR BA’ZI CHIZGILAR..123

5. Исмаилов Улугбек Сапарбой огли
ПРОБЛЕМА ХИЩНИКОВ В ЭКОЛОГИИ ДРЕВНЕГО ПЕРИОДА ХОРЕЗМСКОГО ОАЗИСА...127

6. Rajabova Zuhra Sa’dullayevna, Raximova Intizor Rustamovna
XIX ASR OXIRI-XX ASR BOSHIDA TURKISTONDA TA’LIM TIZIMI TRANSFORMATSIYASINING BA’ZI MASALALARI..132

7. Marimov Muzaffar Erkinovich
XX ASRNING 20-30-YILLARI XORAZM OKRUGIDA SOG'LIKNI SAQLASH SOHASI VA UNDAGI O'ZGARISHLAR..137

8. Bekchanov Doniyor
AVAZ O'TAR QARASHLARIDA JADIDCHILIK G'OYALARI...141

9. Sultanov Samandar Mahmud o'g'li
XORAZM VOHASI VA G'ARBIY SO'G'D HUDUDLARINING GEOGRAFIK SHAROITI, HUDUDIY CHEGARALARI MASALALARI..145

10. Abdullayev Abdurasul Abdulpattoevich
QUR'ONI KARIM OYATLARINI TAVIL QILISHDA ISHORIY TAFSIRLARNI O'RNI.......149

11. Misrbekova Makhliyo
THE REPRESENTATION OF USTRUSHANA'S HISTORY IN NUMISMATIC SOURCES...155

12. Bekimbetov Bahodir Mirzabaevich
YANGI O'ZBEKISTONDA OROL FOJIASINI HAL ETISHGA YONDASHUVNING TUBDAN O'ZGARISHI VA UNING NATIJALARI...161

13. Xayitmuratova Zaynura G'aybullayevna
QADIMGI MARKAZIY OSIYO XALQLARINING METROLOGIK TIZIMI: O'LCHOV BIRLIKLARINING PAYDO BO'LISHI VA RIVOJLANISHI...167

ISSN: 2181-0000
www.tadqiqot.uz
«MA'MUN SCIENCE» JURNALI
ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»
JOURNAL «OF MAMUN SCIENCE»

PSIXOLOGIYA

Raximov Bobur–
Ma'mun universiteti katta oʻqituvchisi
e-mail: raximovbobur031@gmail.com
Radjapova Dilnura –
Ma'mun universiteti 1 bosqich Psixologiya yoʻnalishi talabasi

SHAXS IJTIMOIYLASHUVINING PSIXOLOGIK ASOSLARI

http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.15670139

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada sotsial psixologiyaning asosiy masalalaridan biri boʻlgan shaxsning ijtimoiylashuvi jarayoni va uning psixologik asoslari tahlil qilingan. Ijtimoiylashuv shaxsning jamiyatga moslashuvi, ijtimoiy me'yor va qadriyatlarni oʻzlashtirishi orqali amalga oshadi. Ishda psixologik nazariyalar – Freydning psixoanaliz nazariyasi, Eriksonning psixosotsial rivojlanish konsepsiyasi, Banduraning ijtimoiy oʻrganish nazariyasi hamda Jorj Gerbart Mid va Charlz Horton Kuli tomonidan ilgari surilgan "oyna orqali men" konsepsiyasi asosida ijtimoiylashuv mexanizmlari yoritilgan. Shu bilan birga ijtimoiylashuv vositalari, bosqichlari va unga ta'sir etuvchi omillar keng koʻlamda tahlil etilgan. Ushbu tadqiqot shaxs taraqqiyotida ijtimoiylashuvning psixologik ahamiyatini aniqlab beradi va psixologik muammolarni oldini olishda nazariy asos boʻlib xizmat qiladi.

Kalit soʻzlar: Shaxs, ijtimoiylashuv, psixologik asos, psixoanaliz, psixosotsial rivojlanish, ijtimoiy oʻrganish, identitet, ijtimoiy muhit, ijtimoiy rol, me'yorlar, shaxsiy rivojlanish.

Рахимов Бобур –
старший преподаватель Университета Мамуна
Раджапова Дилнура-
студентка 1 курса направления
"Психология" Университета Мамуна

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ

АННОТАЦИЯ

В данной статье проанализирован процесс социализации личности и его психологические основы, что является одной из ключевых проблем социальной психологии. Социализация осуществляется через адаптацию личности к обществу, усвоение социальных норм и ценностей. В работе освещены механизмы социализации на основе психологических теорий — психоаналитической теории Зигмунда Фрейда, концепции психосоциального развития Эрика Эриксона, теории социального научения Альберта Бандуры, а также концепции «Я

через зеркало», предложенной Джорджем Гербертом Мидом и Чарльзом Хортоном Кули. Кроме того, подробно проанализированы средства, этапы социализации и факторы, влияющие на этот процесс. Данное исследование выявляет психологическое значение социализации в развитии личности и служит теоретической основой для предотвращения психологических проблем.

Ключевые слова: Личность, социализация, психологическая основа, психоанализ, психосоциальное развитие, социальное научение, идентичность, социальная среда, социальная роль, нормы, личностное развитие.

Raximov Bobur-
Senior Lecturer at Mamun University
Radjapova Dilnura–
1st-year Psychology Student at Mamun University

PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF SOCIALIZATION OF THE INDIVIDUAL

ABSTRACT

This article analyzes one of the key issues in social psychology — the process of individual socialization and its psychological foundations. Socialization occurs through the individual's adaptation to society and the internalization of social norms and values. The study explores socialization mechanisms based on psychological theories such as Freud's psychoanalytic theory, Erikson's psychosocial development theory, Bandura's social learning theory, and the "looking-glass self" concept proposed by George Herbert Mead and Charles Horton Cooley. Additionally, the article provides an in-depth analysis of the tools, stages, and influencing factors of socialization. This research highlights the psychological significance of socialization in personal development and serves as a theoretical basis for preventing psychological issues.

Keywords: Personality, socialization, psychological foundation, psychoanalysis, psychosocial development, social learning, identity, social environment, social role, norms, personal development.

KIRISH VA DOLZARBLIGI

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev mazkur masala haqida quyidagi fikrlarni ta'kidladilar: "Bizni hamisha o'ylantirib keladigan yana bir muhim masala – bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog'liq. Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni hammadan ham ko'proq his etadigan kim – yoshlar. Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug' zotlarning avlodimiz, degan da'vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o'zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz? Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan" [1]. Haqiqatdan ham, shaxs ijtimoiylashuvi natijasida o'zlikni anglash mumkin bo'ladi. Ijtimoiy daxldorlik hissi paydo bo'ladi. Bunga esa ta'lim-tarbiya vositasida erishish mumkin. Axir har bir individ tug'ilganidan boshlab to umrining oxiriga qadar haqiqatan ham "yer-u ko'kdagi o'zgarishlarni sezib, his qilib, ulardan saboq chiqarib" yashaydi-ku! Aytish mumkinki, aynan mana shunday jarayonlarni boshidan kechirgan individgina shaxs bo'lib shakllanadi va jamiyat hayotiga qo'shila oladi. Buning uchun undan hamisha "o'zining yon-atrofiga uyg'oq nigoh, qalb ko'zi bilan qarash" talab etiladi. Shundagina u yetuk inson bo'lib ulgayishi va jamiyat uchun kerakli shaxs bo'la olishi mumkin.

METODLAR VA O'RGANILISH DARAJASI

Tadqiqotda nazariy va amaliy manbalarni o'rganish, klassik psixologik nazariyalar (Freyd, Erikson, Bandura, Mead), ijtimoiy-psixologik tushunchalar (identifikatsiya, introjektsiya, rol o'ynash, refleksiya) tahlili asos qilib olindi. Shuningdek, shaxsning rivojlanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy institutlar: oila, maktab, tengdoshlar guruhi va ommaviy axborot vositalari roli baholandi. Tadqiqot psixososial yondashuv asosida olib borildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Shaxs ijtimoilashuvi tushunchasi

Shaxs ijtimoilashuvi (sotsializatsiya) - bu biologik mavjudod sifatida tug‘ilgan insonning jamiyat a’zosi sifatida shakillanishi jarayonidir.

Bu jarayon shaxs : -Jamiyat me’yor va qadryatlarini o’zlashtiradi,
-Ruxiy va hissiy rivojlanadi,
-O‘zining ijtimoiy identitetini aniqlaydi [3].

Shaxs ijtimoiylashuvi – bu insonning jamiyatga moslashuvi, ijtimoiy tajriba orttirishi, qadriyat va me’yorlarni o‘zlashtirish jarayonidir. Ushbu jarayon psixologik, sotsial va madaniy omillar bilan chambarchas bog‘liqdir. Shaxs u yoki bu xildagi hayot tarzini tanlash imkoniga ega bo‘lgan ongli va faol insondir. Ijtimoiy psixologiyada shaxsning shaxsiy va psixologik sifatlarini o‘rganishga katta e’tibor beriladi, chunki bunday ma’lumotlarni bilish va shaxslararo munosabatlarda hisobga olish juda muhimdir. Inson shaxsi jamiyatning a’zosi sifatida turli xil o‘zaro munosabatlar doirasida faoliyat yuritadi. Shaxsning shakllanish jarayoniga shaxslararo munosabatlardan tashqari jamiyatdagi mavjud siyosiy doiralar va mafkuraviy qarashlar ham katta ta’sir ko‘rsatadi [2].

Demak, ijtimoiylashuv kompleks yondashuvni talab etadigan sotsial-psixologik tushunchadir.

Ijtimoiylashuv mohiyati

Ijtimoiylashuv – bu shaxsning jamiyatda faol ishtirok eta olish darajasiga yetguncha bo‘lgan rivojlanish jarayonidir. Bu jarayon orqali shaxs o‘zini jamiyatga tegishli deb his qiladi [3]. Shaxsning muayyan bir jamiyatdagi ijtimoiy shart-sharoitlarga moslashuvi va o’zini alohida olingan shaxs sifatida tasavvur qilishi ijtimoiylashuv jarayonining asosiy mazmunini tashkil qiladi. Moslashish suyekt va uni o‘rab turgan ijtimoiy muxitning o’zaro faol yaqinlashuvi natijasi hisoblanadi.

Psixologik asoslari

Shaxs rivojlanish nazariyalari: Freyd, Erikson kabi psixologlarning nazariyalariga ko‘ra, har bir rivojlanish bosqichida shaxs jamiyat bilan o‘zaro ta’sirda ijtimoiy tajriba orttiradi

Z.Freyd psixoanalitik yondashuvi bo’yicha shaxsning ichki psixik strukturalari (Id, Ego, Super ego) ijtimoilashuv jarayonida muvozanatlashadi. Supperego ijtimoiy me’yorlarning ichki qoidaga aylanishi orqali shakillanadi [4].

Erik Eriksonning psixososial rivojlanish nazariyasi: Erikson har bir hayot bosqichini ijtimoiy muammolar bilan bog‘laydi. Masalan, o‘smirlikda shaxs “identitet va rol chalkashuvi” bosqichini boshdan kechiradi. Bu bosqichda ijtimoiy ta’sir nihoyatda kuchli bo‘ladi

Ijtimoiy o‘rganish nazariyasi (A. Bandura):

Shaxs boshqalarning xatti-harakatlarini kuzatish, taqlid qilish va ularning oqibatlarini baholash orqali o‘z xatti-harakatini shakllantiradi. Bandura “model orqali o‘rganish” (observation learning) atamasini kiritgan [6].

Sotsial refleksiya va "men" tushunchasi (J.Mid, Ch.Kuli):

Shaxs o‘zini boshqa odamlar nigohi orqali anglaydi – bu “oyna orqali men” (Looking-glass self) tushunchasi orqali ifodalanadi

Identifikatsiya va introjektsiya: Bola o‘zini yaqinlarining o‘rniga qo‘yib, ularning xatti-harakatlarini ichki tarzda qabul qiladi.

O‘zini anglash (sotsial refleksiya): Inson o‘zini boshqalarning munosabati orqali anglaydi va o‘ziga baho beradi.

Rol o‘ynash nazariyasi: G.H.Meadga ko‘ra, shaxs o‘zini boshqa odamlar o‘rniga qo‘yib ko‘rish orqali ijtimoiy rollarni o‘rganadi [7].

Mazkur qarashning mohiyatida shaxs empatiya xususiyatlarining rivojlanganligi, uning boshqalarni yanada yaxshiroq idrok eta olishini ta’minlashi haqida gap ketadi.

Ijtimoiylashuv vositalari

1, Oila: Bolaning ilk ijtimoiy ko‘nikmalari oilada shakllanadi. Bu bosqichda emotsional bog‘liqlik va rol modellar muhim.

2, Maktab: Ijtimoiy intizom, mehnat madaniyati va guruhga moslashish ko‘nikmalarini rivojlantiradi [3].
3, Tengdoshlar guruhi: Mustaqillik, tenglik va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalariga ta’sir qiladi [6].
4, Mass-media va internet: Zamonaviy ijtimoiylashuvda ayniqsa yoshlar uchun asosiy agent hisoblanadi. Ular orzu, qadriyat va urf-odatlarga ta’sir ko‘rsatadi [8]

Shaxs ijtimoiylashuv jarayoniga ko‘plab vositalar ta’sir qiladi. Shulardan eng asosiylari inson eng ko‘p vaqtini birga o‘tkazadigan hamda eng ko‘p foydalanadigan va ma’lumot oladigan oila, ta’lim muassasalari, yaqin do‘stlari va OAV larining ahamiyati kattadir.

Ijtimoiylashuvning bosqichlari

Birlamchi ijtimoiylashuv: Bolalik davrida (asosiy vosita – oila)
Ikkinchi darajali ijtimoiylashuv: Maktab, kollej, universitet va ish joylarida
Re-iqtimoiylashuv: Yangi muhitga moslashish (migrantlar, mahbuslar, harbiylar kabilarda uchraydi)[5].

Ijtimoiylashuvda yuzaga keladigan psixologik muammolar

1. Rol ziddiyatlari: Shaxs bir vaqtning o‘zida bir nechta ijtimoiy rolni bajarayotganda nizolar yuzaga keladi
2. Moslashuvdagi qiyinchiliklar: Yangi ijtimoiy guruhga qo‘shilishda stress, o‘zini yakkalangan his qilish
3. Ijtimoiy izolyatsiya: Doimiy aloqa va ijtimoiy faollik yetishmasligi depressiya, xavotirni kuchaytiradi [7].
4. Ijtimoiy izolyatsiya yoki konfliktlar ijtimoiylashuvni qiyinlashtiradi.
5. Negativ ijtimoiy ta’sirlar (konformizm, tajovuzkorlik) shaxsda salbiy xatti-harakatlarni shakllantirishi mumkin [9].

Muloqot jarayonining ham,gururhiy jarayonlarining ham egasi – subyekti hamda obyekti aslida, alohida shaxs, konkret odamdir. Shuning uchun ham Ijtimoiy psixologiya alohida shaxs muammosini ham o’rganadiki, uni o’sha turli ijtimoiy jarayonlarning ishtirokchisi va faol amalga oshiruvchisi degan nuqtai nazardan tekshiradi. Ma’lumki shaxs muammosi umumiy psixologiyada ham, pedagogik psixologiyada ham, differensial, huquqiy psixologiya va psixologiyaning qator maxsus bo’limlarida ham o’rganiladi. Har bir bo’lim yoki tarmoq uni o’z mavzu va vazifalari nuqtai nazardan shaxsga taluqli bolgan muammolarni yoritadi.

XULOSA

Shaxs ijtimoiylashuvi – bu faqat tashqi moslashuv emas, balki chuqur psixik va emotsional jarayondir. Uning muvaffaqiyatli kechishi uchun sog‘lom ijtimoiy muhit, mustahkam oilaviy aloqalar va to‘g‘ri tarbiya muhim omillar hisoblanadi. Psixologik nazariyalar bu jarayonning ichki mexanizmlarini anglashda asosiy kalit rolini o‘ynaydi.
Shaxsning ijtimoiylashuvi inson psixikasi, muhit va jamiyat bilan o‘zaro ta’sirda sodir bo‘ladi. Bu jarayonning psixologik asoslarini tushunish – shaxsning to‘laqonli rivojlanishiga xizmat qiladi. Psixologik tadqiqotlar bu borada muhim nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Iqtiboslar/References/Сноски

1. Sh.M.Mirziyoyevning 15.06.2017 kuni Toshkentda bo‘lib o‘tgan “Ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlash, muqaddas dinimizning sofligini asrash – davr talabi” mavzusidagi anjumanda so‘zlagan nutqidan. Manbaa: O‘zA
2. Muxamedov A.M. "Ijtimoiy psixologiya", Toshkent: O’zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2019.
3. G‘ulomov A., Saidov S. "Shaxs va jamiyat", Toshkent, Manaviyat- 2018.
4. Freyd Z. "Psixoanalizga kirish", Toshkent, O’qituvchi 2002.
5. Erikson E. Childhood and Society. — New York: Norton, 1950.
6. A. Bandura. "Ijtimoiy o‘rganish nazariyasi", Nyu-York, 1977.
7. Mead G.H. "Mind, Self, and Society", Chikago, 1934.
8. To‘xtayev N. "Axborot psixologiyasi", Toshkent ilm ziyo , 2020.
9. Reber A. "Psixologik lug‘at", Moskva Eksmo,2001.

ISSN 2181-9696

Doi Journal 10.26739/2181-9696

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 5 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

ТОМ 3, НОМЕР 5

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 5

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000